

LAUSUNTO

VN/30965/2025

Vastaanottaja: eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Lausunto 14.10.2025

Kuuleminen 15.10.2025 eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa

Aihe: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (Tane) kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026 (HE 99/2025 vp). Tane edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa, joten lausunto keskittyy sukupuolten tasa-arvoon liittyviin näkökulmiin.

Sukupuolinäkökulmaa vahvistettava talousarvioesitysten pääluokkaperusteluissa

Valtiovarainministeriön talousarvioesityksen valmisteluohjeet ministeriöille ovat vuodesta 2007 lähtien sisältäneet vaatimuksen tarkastella sukupuolivaikutuksiltaan merkittävää talousarvioesitykseen vaikuttavaa toimintaa hallinnonalan pääluokkaperusteluissa. Ohjetta tarkennettiin vuonna 2020 siten, että sukupuolivaikutuksia koskevassa tarkastelussa tulee kiinnittää huomiota sukupuolten välisen tasa-arvon *yhteiskunnallisiin* vaikuttavuustavoitteisiin hallinnonalalla ja niihin hallinnonalan menoihin, joilla voi olla vaikutusta tasa-arvon toteutumiseen.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö arvioi vuosittain ministeriöiden elokuussa julkaistuista talousarvioesityksistä yhteenvedotarkastelujen laatua ja sisältöjä erityisesti sukupuolten tasa-arvoa edistävien tavoitteiden, toimenpiteiden ja määrärahojen näkökulmasta. Vuoden 2026 talousarvioesityksen pääluokkaperustelut sisältävät yhteenvedotarkastelut sukupuolivaikutuksista kaikkien ministeriöiden osalta. Yleisesti arvioiden (kaikkien

ministeriöiden keskiarvo) tasa-arvoon liittyvä yhteenvetotarkastelu on jonkin verran heikentynyt. Yhteenvetotarkastelujen sisältö ja laajuus vaihtelevat kuitenkin ministeriöittäin. Eniten pisteitä saivat sosiaali- ja terveysministeriö ja puolustusministeriö.¹

Edellisvuoden tapaan Tane huomauttaa, että yhteenvetotarkasteluissa esitetyt tasa-arvokirjaukset ovat jossain määrin irrallisia, jotta niistä voisi tehdä selkeitä päätelmiä määrärahasojen muutosten vaikutuksista sukupuolten tasa-arvoon. Kuudella ministeriöllä yhteenvedon teksti on identtinen tai lähes sama kuin edellisenä vuonna.

Yhteenvetotarkastelut eivät sisällä yhteismitallista tietoa sukupuolten tasa-arvon tilanteesta ja sukupuolen mukaan tilastoitua tietoa tai tunnuslukuja. Tästä seuraa, että talousarvion kokonaisuudessa sukupuolivaikutukset jäävät merkittävilta osin näkymättömiin.

Tane esittää, että sukupuolitietoisen budjetoinnin laadun varmistamiseksi talousarvioprosessin käytäntöjä kehitetään edelleen. Nykyinen ohjeistus ei ohjaa tuottamaan sellaista tietoa määrärahakohdennuksia koskevista muutoksista, joista voisi päätellä kohdennusten vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.²

Talouspoliittisten toimien yhteisvaikutuksia tulee arvioida myös sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi viime vuonna toimeentuloturvan ja sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädäntömuutoksia (2024–2026) perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta.³

Arviointimuistion keskeinen johtopäätös on, että muutosten merkittävimmät negatiiviset vaikutukset kohdistuvat jo valmiiksi haavoittuvaisessa asemassa oleviin eli pienituloisiin ja julkisia palveluita paljon käyttäviin henkilöihin. **Tane esittää huolensa siitä, että arviomuistion perusteella viimeaikaisilla lakiesityksillä on selviä heikentäviä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.**

Muistion mukaan esimerkiksi asumistukeen ja työttömyysturvan työssäoloheitoon tehtävät muutokset kohdistuvat enemmän naisiin, jotka työskentelevät miehiä useammin määrä- ja osa-aikaisissa työsuhteissa. Myös työttömyyden aikainen työskentely on yleisempää naisilla kuin miehillä.

¹ Sukupuolinäkökulma vuoden 2026 talousarvioesityksessä (STM). Muistio 1.9.2025. TTO/Tasa-arvoyksikkö.

² Kehittämistyön tukena voitaisiin hyödyntää tietoa muiden maiden hyvistä käytännöistä, joita koottiin kesäkuussa 2025 julkaistuun selvitykseen *Sukupuolitietoinen budjetointi valtionhallinnossa*. Lisäksi työssä voisi hyödyntää *Tasa-arvoa talousarvioon* -hankkeen (2018) suosituksia.

³ *Toimeentuloturva- ja sosiaali- ja terveyspalvelulainsäädännön 2024–2026 muutosten yhteisvaikutukset eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen*. Sosiaali- ja terveysministeriö 2025.

Muistiossa todetaan myös, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukset painottuvat pienituloisiin, erityisesti yksinhuoltajiin, lapsettomiin pariskuntiin ja yksinasuviin. Asiakasmaksujen korotukset kohdistuvat muuta väestöä yleisemmin ikääntyneisiin henkilöihin, sillä he käyttävät enemmän julkisen terveydenhuollon palveluita. Ikärakenteesta johtuen muutokset kohdistuvat enemmän naisiin kuin miehiin. Naiset myös käyttävät yleisesti miehiä enemmän terveydenhuollon palveluja.

Julkisten terveysten palveluiden heikentämisen riskinä on myös haavoittuvassa asemassa olevien miesten syrjäytymisuhan lisääntyminen. Perusterveydenhuollon hoitopääsyaikojen pidentäminen voi osaltaan ennestään heikentää miesten pääsyä ja hakeutumista terveydenhuollon palveluihin. Tilastot osoittavat, että miehet käyttävät jo nykyisellään naisia vähemmän terveysten palveluja. Suomessa julkisia terveysten palveluja käyttävät etenkin työelämän ulkopuolella olevat, kun taas työssäkäyvät ovat työterveysten palvelujen piirissä.⁴ Työttömistä työnhakijoista, ml. pitkäaikaistyöttömät, pieni enemmistö on miehiä.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn resurssit turvattava

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy on hallituksen keskeisiä tasa-arvotavoitteita ja kuluvalle hallituskaudella on toteutettu merkittäviä lainsäädännöllisiä muutoksia tämän väkivallan torjumiseksi. Tane huomauttaa, että naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja lähisuhdeväkivallasta yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset ovat mittavia. THL on arvioinut, että naisiin kohdistuva fyysinen lähisuhdeväkivalta aiheuttaa vuosittain noin 150 miljoonaa euroa suoria julkisen terveydenhuollon kustannuksia. Lisäksi väkivallasta aiheutuu merkittäviä kustannuksia sosiaalipalveluissa ja oikeuspalveluissa, joita lähisuhdeväkivallan uhrit käyttävät moninkertaisesti muuhun väestöön nähden.⁵

Tane pitää erittäin myönteisenä sitä, että vuoden 2026 talousarviossa valtion rahoitukseen turvakotitoiminnan menoihin ehdotetaan 31 miljoonaa euroa, jossa on lisäystä lähes 3,5 miljoonaa euroa turvapaikkaverkoston ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

⁴ <https://www.kela.fi/ajankohtaista/miehet-kayttavat-vahemman-terveysten-palveluita-kuin-naiset-kun-palkansaajia-vertaillaan-myos-ammattiryhmien-valilla-on-eroja>

⁵ Lähisuhdeväkivalta lisää palvelujen käyttöä ja kustannuksia. Policy brief 2022:24. Näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta.

Toisaalta STEA-rahoitusta, jolla tuetaan muun muassa väkivallan erityispalveluita tarjoavia järjestöjä, on vähennetty viime vuosina merkittävästi. Kuten talousarvioesityksessä tuodaan esille, STEA-rahoitusta on leikattu 115 miljoonalla eurolla vuodesta 2024 vuoteen 2026.⁶

Loppuvuodesta 2025 hyväksytään järjestyksessään kolmas Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2026–2033. Toimeenpanosuunnitelman luonnosversion mukaan suunnitelman toimenpiteiden toteutukselle ei ole osoitettu erillistä rahoitusta, joten toimenpiteitä toteutetaan pääasiassa eri hallinnonalojen määrärahakehysten puitteissa. Ohjelman lisärahoitusta edellyttävät toimenpiteet voidaan toteuttaa, mikäli ministeriöt tai muut vastuorganisaatiot varmistavat niille erillisrahoituksen tai hankerahoituksen.⁷

Väkivallan ehkäisy ja torjunta ovat osa kuntien ja hyvinvointialueiden vastuulla olevaa terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä. Vaikea taloudellinen tilanne hyvinvointialueilla ja kunnissa luo haasteen lähisuhdeväkivallan vastaisen työn jatkuvuudelle. Tällä hetkellä hyvinvointialueiden lähisuhdeväkivallan ehkäisyn rakenteiden, koordinaation ja palvelujen tilanne vaihtelee merkittävästi.⁸

Suomi on Istanbulin sopimuksen osapuolena velvoitettu varmistamaan riittävät resurssit naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi. **Tane korostaa, että väkivallan ennaltaehkäisyyn ja erityisesti toistuvan väkivallan torjumiseen kohdennetut korvamerkityt resurssit voisivat merkittävästi vähentää väkivallasta aiheutuvia kustannuksia tulevaisuudessa.**

Tasa-arvovaltuutetun rahoitusta tulee lisätä vastaamaan valtuutetulle esitettyjä uusia tehtäviä (EU) sekä vuosittain kasvavaa asiamäärää

Tasa-arvon toteutuminen edellyttää käytännössä myös sitä, että valtiovalta huolehtii riittävien resurssien kohdentamisesta keskeisille viranomaisille.

Vuoden 2026 aikana Suomen tulee panna täytäntöön palkka-avoimuusdirektiivi (EU) 2023/970, joka tulee lisäämään tasa-arvovaltuutetun toimivaltaa ja tehtäväkenttää merkittävästi. Direktiivi merkitsee lukuisia uusia velvoitteita kaikenkokoisille työnantajille sekä objektiivisiin kriteereihin perustuvan palkkausrakenteen käyttöönottoa. Tasa-arvovaltuutettu valvoo palkkasyrjintäkiellon ja samapalkkaisuusperiaatteen noudattamista sekä antaa ohjeita ja neuvoja velvoitteiden täyttämiseksi. Lisäksi käynnissä on muita lainvalmisteluhankkeita,

⁶ STEA-avustustoiminnan toteutunut/arvio (€): 384 miljoonaa (2024); 304 miljoonaa (2025); 269 miljoonaa (2026)

⁷ [Lausunto - Lausuntopalvelu](#)

⁸ Lähisuhdeväkivallan vastaisen työn rakenteita tulee vahvistaa – suosituksia nykytilan korjaamiseksi. Päätösten tueksi 3/2024 (THL): Suosituksia tutkitun tiedon pohjalta poliittisen päätöksenteon ja tiedolla johtamisen tueksi.

kuten tasa-arvoelimiä koskeva direktiivit (EU) 2024/1499 ja (EU) 2024/1500 sekä tekoälyasetus, joiden seurauksena tasa-arvovaltuutetun vastuulla olevat tehtävät laajenevat entisestään.

Ruotsissa vastaavan valvontaviranomaisen (Diskrimineringsombudsmannen) palkka-avoimuusdirektiiviin liittyvien uusien tehtävien hoitamiseen hallitus esittänyt noin 2,2 miljoonan euron pysyvää lisäystä vuodesta 2026 alkaen sekä vuodelle 2027 reilun 800 000 euron kertalisäystä. Suomessa keväällä 2025 työnsä päätökseensä saaneen kolmikantaisen työryhmän kaavailema valvontaelimen resurssitarpeen arvioidaan olevan yhteensä neljä henkilötyövuotta, mikä tarkoittaisi yhteensä noin 400 000 euron vuosittaista lisäkustannusta.⁹

Ero siihen, mitä Ruotsissa on arvioitu palkka-avoimuusdirektiivin edellyttämien tehtävien asianmukaisen hoitamisen vaativan, on merkittävä. Tane esittääkin vakavan huolensa tasa-arvovaltuutetun resurssien riittävyydestä ja valtuutetun toimintaedellytysten turvaamisesta.

On myös tärkeää ottaa huomioon lähtötilanne: tasa-arvovaltuutetun yhteydenottojen määrä on kasvanut koronavuodesta 2020 lähtien yli 50 prosentilla, mikä on lisännyt valtuutetun perusvalvontatyötä ja syrjintäepäilyjen selvittämistä.

Vuoden 2026 talousarvioesityksen mukaan tasa-arvovaltuutetun toimistolle kohdennettu määräraha ei ole kasvamassa edellisestä vuodesta.

Muita huomioita tasa-arvoviranomaisten resursseista

Tane pitää myönteisenä sitä, että sosiaali- ja terveysministeriö on ottanut vastuulleen jatkaa joitakin viime vuonna THL:n lakkauttaman Tasa-arvotiedon keskuksen toimintoja ja kehittää toimintaa edelleen vuosina 2024—2027.

Pia Sundell
varapuheenjohtaja
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Taina Riski
pääsihteeri
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

⁹ Työryhmän esityksen mukaan rahoitus kasvaisi vaiheittain siten, että vuoden 2026 alusta lisärahoituksen tarve olisi 250 000 euroa, vuonna 2027 se olisi 350 000 euroa ja vuodesta 2027 eteenpäin 400 000 euroa vuosittain. (<https://stm.fi/-/tyoryhman-esitys-palkka-avoimuusdirektiivin-taytantonpanoksi-etenee>)